

НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ О.О. БОГОМОЛЬЦЯ
Кафедра загальної і медичної психології

МЕТОДИЧНІ РОЗРОБКИ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «АРТ ТА ІГРОВА ПСИХОЛОГІЯ»

Освітній рівень другий рівень вищої освіти - магістр
Галузь знань 22 «Охорона здоров'я»
Спеціальність 225 «Медична психологія»

Автори: кандидат педагогічних наук, викладач Прудка Лілія Миколаївна

Затверджено на засіданні кафедри загальної і медичної психології

Протокол № 2 від «12» вересня 2024 року

Завідувач кафедри загальної
і медичної психології,
професор

Матяш М.М.

Тема № 1. Теоретичні основи арт- та ігрової психотерапії.

(практичне заняття – 2 години)

Мета заняття: ознайомленні студентів з теоретичними аспектами арт- та ігрової психотерапії.

План заняття:

1. Зміст психолого-педагогічної допомоги. Фахівці консультативної допомоги.
2. Сутність психотерапії, психологічного консультування, психокорекції.
3. Основні закономірності арт- та ігрової психотерапії: предмет, завдання та функції. Вивчення базових понять: норма, патологія, дефект та невроз.

Питання для поточного контролю та самоконтролю:

1. Охарактеризуйте поняття «психолого-педагогічна допомога».
2. Особливості застосування ігрового методу та засобів мистецтва у психокорекційній роботі.
3. Функції арт-терапії (за Н. Є. Пурніс): діагностична, комунікативна, регуляторна, когнітивна, корекційна, розвивальна.
4. Психодинамічний підхід в арт-терапії.
5. Гуманістичний підхід в арт-терапії. Феноменологічний підхід в арт-терапії.
6. Основні напрями та принципи арт-терапії.
7. Специфічні особливості арт-терапії: метафоричність, тріадичність, ресурсність.
8. Фактори ефективності арт-терапії.
9. Терапевтичний потенціал арт-терапії.
10. Корекційні можливості арт-терапії.
11. Діагностика в арт-терапії.
12. Порівняльна характеристика ігрової та арт-терапевтичної діагностики.

Практичні завдання:

1. Здійсніть порівняльний аналіз понять психотерапія та психокорекція в роботі з дітьми, визначте: спільне та загальне, назвіть спеціалістів які можуть їх здійснювати, які проблеми можуть вирішувати. Обґрунтуйте вашу думку.
2. Скласти словник арт-терапевтичних понять та ігрової психотерапії
3. Ознайомитися з доступними інтернет-сайтами, присвяченими арт- та ігрової терапії та скласти перелік таких джерел (вказати назву, інтернетадресу, надати коротку характеристику ресурсу).

Теми доповідей і рефератів (презентацій):

1. Поняття й основні категорії арт-терапії.
2. Обґрунтування ефективності арттерапії.
3. Арт-терапія в Україні: напрями та персоналії.
4. Ігрова терапія в Україні: напрями та персоналії.
5. Значення креативності як процесу, протилежного імітації, в арт-терапії. Умови розкриття креативності в контексті арт-терапевтичного процесу.
6. Стадії творчого процесу: підготовка, інкубація, ілюмінація, верифікація.
7. Сутність психотерапії, психологічного консультування, психокорекції

8. Історичні аспекти виникнення психотерапії як методу лікування.
9. Теоретичні основи психотерапії.
10. Варіанти класифікації систем, напрямків і методів психотерапії.
11. Ф. Месмер, Шарко. Поняття “тваринного магнетизму”.

Завдання для тестового контролю:

1. Поняття арт-терапії було введено:
 - А) Маргарет Наумбург;
 - Б) Едіт Крамер;
 - В) Адріаном Хіллом;
 - Г) Ханною Яксою Квятковською.
2. Основними напрямками в арт-терапії є:
 - А) гештальторієнтована;
 - Б) поведінково орієнтована;
 - В) динамічно орієнтована;
 - Г) когнітивно орієнтована.
3. Основна мета арт-терапії:
 - А) акцентування уваги клієнта на відчуттях і почуттях;
 - Б) вивільнення позитивних та негативних почуттів клієнта;
 - В) гармонізація внутрішнього стану клієнта.
4. Під психотерапією традиційно розуміють:
 - А) діалог та інформаційний обмін між клієнтом та психологом;
 - Б) систему заходів, спрямованих на виправлення недоліків поведінки людини за допомогою спеціальних засобів психологічного впливу;
 - В) форму лікування психічних порушень і розладів.
5. Дитячий психотерапевт має:
 - А) використовувати прийоми активного та сенситивного слухання;
 - Б) встановлювати і підтримувати послідовні, не засуджувані емоційні стосунки з дитиною;
 - В) створювати вільний простір;
 - Г) займати позицію люблячого батька, по відношенню до дитини;
 - Д) під час конфронтації дитини з батьками займати позицію дитини;
 - Е) виказувати повагу до дитини протягом всіх терапевтичних сесій.
6. Якісні рамки психотерапевтичного процесу включають:
 - А) кількість сесій;
 - Б) періодичність зустрічей психотерапевта з дитиною;
 - В) мету та сутність процесу терапії;
 - Г) тривалість зустрічей;
 - Д) значення участі у процесі дітей, батьків.
7. Встановлення рамок психотерапевтичного процесу з дітьми включає такі етапи:
 - А) повідомлення дитині загальних правил взаємодії, пов'язаних із психотерапевтичним процесом;
 - Б) залучення батьків до процесу обговорення правил роботи з психотерапевтом;
 - В) удосконалення чи заміна тих правил, які не приймаються пацієнтом;
 - Г) встановлення форми заохочення та форми штрафних санкцій по відношенню до дитини;

Д) обов'язкове дотримання прийнятих рішень.

8. Гра почала застосовуватися в дитячій психотерапії приблизно з початку:

А) 20-х рр. XX століття;

Б) 30-х рр. XX століття;

В) 40-50-х рр. XX століття.

Тема № 2. Становлення та розвиток арт- та ігрової психотерапії

(практичне заняття – 2 години)

Мета заняття: ознайомлення студентів про основні етапи розвитку арт- та ігрової психотерапії

План заняття:

1. Історія розвитку арттерапії. Особливості застосування методів арт-терапії. Використання образотворчого мистецтва з психодіагностичною, психокорекційною та психотерапевтичною метою. Процедури арттерапії.

2. Історія розвитку арт-технік. Етапи виникнення і формування арт-терапії. Розвиток теоретичної бази арт-терапії через синтез різних психотерапевтичних напрямів.

3. Гра як психотерапевтичний засіб. Генеза ігрової терапії. Ігротерапія у психоаналізі. Ігротерапія відреагування та ігротерапія побудови стосунків. Ігрова терапія, центрована на клієнті. Директивна та недирективна ігротерапія.

Питання для поточного контролю та самоконтролю:

1. Історія розвитку арт-терапії.
2. Особливості арт-терапії як методу.
3. Форми арттерапії.
4. Організація групової арт-терапії (ролі і функції арт-терапевта, організаційні процедури тощо).

Практичні завдання:

1. Скласти словник термінів та понять за матеріалами курсу.
2. Обґрунтувати особливості використання ігротерапії у розв'язанні різних проблем дітей та сім'ї.
3. Розробити методичні рекомендації для молодого фахівця щодо проведення ігротерапевтичних чи арт-терапевтичних занять.

Теми доповідей і рефератів (презентацій):

1. Гра як психотерапевтичний засіб.
2. Цілі і завдання ігротерапії. Генеза ігрової терапії.
3. Ігротерапія у психоаналізі.
4. Ігротерапія відреагування та ігротерапія побудови стосунків.
5. Ігрова терапія, центрована на клієнті.
6. Директивна та недирективна ігротерапія.

Завдання для тестового контролю:

1. Розробити опорний план-конспект на тему «Галузі застосування арт-терапії».
2. Опрацювання періодичних видань та реферування 2-3 статей про історію розвитку арт-терапевтичної та ігрової діяльності (виписати основні визначення; виділити та проаналізувати розділи статті; зробити висновок).

Тема № 3. Етапи становлення особистості: потреби та проблеми розвитку
(практичне заняття – 2 години)

Мета заняття: формування у студентів вмінь організації власного розвитку.

План заняття:

1. Психоаналітичний підхід до розгляду шести етапів розвитку дитини.
2. Етапи становлення особистості за Е. Еріксоном. Онтогенез та дизонтогенез.
3. Сутність феномену порушення розвитку.

Питання для поточного контролю та самоконтролю:

1. Процес становлення і розвитку особистості в онтогенезі.
2. Періодизація психічного розвитку особистості.
3. Критерії психічно зрілої особистості.

Практичні завдання:

1. Виконати аналіз загальних закономірностей виникнення емоційно-стресових і невротичних станів.
2. Розуміння структури особистості в клінічному процесі.
3. Психоаналітична діагностика особистості.
4. Типи організації характерів.
5. Диференціація і клінічні особливості основних форм межових психічних розладів, їх залежність від індивідуально-типологічних особливостей особистості пацієнта.

Теми доповідей і рефератів (презентацій):

1. Процес становлення і розвитку особистості в онтогенезі.
2. Періодизація психічного розвитку особистості. Концепція стадіального розвитку психіки (Ж. Піаже).
3. Концепція періодизації психічного розвитку особистості (Д. Ельконін). Стадії психосоціального розвитку особистості (З. Фрейд, Е. Еріксон).
4. Рівні розвитку особистості: доособистісний, егоїстичний, групоцентричний, гуманістичний, духовний (Б. Братусь).
5. Критерії психічно зрілої особистості: зріла і відповідальна людина в соціально-сексуальних стосунках (З. Фрейд); соціально-корисний тип (А. Адлер); інтегрована, гармонійна і цілісна особистість (К. Юнг); его-ідентична особистість (Е. Еріксон); самоактуалізована особистість (А. Маслоу); особистість, що повноцінно функціонує (К. Роджерс); самореалізація особистості.
6. Проблема особистісного вибору (Е. Фромм).
7. Особистісний смисл (О. М. Леонтьєв, В. Франкл та ін.).

Завдання для тестового контролю:

1. Яка психологічна характеристика особистості відбиває її порівняно тривалі душевні переживання?
А) психічні процеси;
Б) психічні стани;
В) психічні властивості;
Г) пізнавальні психічні процеси.
2. Яке з наведених суджень не є характеристикою психіки?
А) це властивість лише живої матерії;

- Б) це здатність відображати об'єктивний світ;
 - В) не бере участі у форсуванні поведінки;
 - Г) бере участь у регуляції внутрішнього середовища живого організму
3. Яке з визначень психічного розвитку є найповнішим?

А) психічний розвиток – це кількісні і якісні зміни психічних явищ, їх 18 удосконалення;

Б) психічний розвиток – це зміни змістовного, операційного та емоційного компонентів психіки;

В) психічний розвиток – це постійне удосконалення психічних явищ, формування дедалі складнішої і структурно організованої динамічної системи

Г) психічний розвиток – це кількісні і якісні зміни психічних явищ, перехід від нижчих до вищих структур, формування індивідуальних варіантів

4. Назвіть рядок, де названі всі форми розвитку:

А) розвиток організму, формування почуттів, прояв спілкування;

Б) морфологічний розвиток, фізіологічний, психічний, соціальний розвиток;

В) розвиток свідомості, самосвідомості, ріст у висоту, розвиток м'язів;

Г) рух знизу вгору, зміна рівня життєдіяльності, розвиток свідомості. 8.

5. Яке з тверджень є правильним:

А) навчання йде за розвитком;

Б) змінюючи методи і зміст навчання, не можна істотно змінити розумовий розвиток дитини;

В) навчання істотно не впливає на розвиток психіки дитини;

Г) навчання веде за собою дитячий розвиток.

6. Формування - це:

А) прямолінійний процес удосконалення психічних явищ;

Б) прямолінійний процес фізичного і психічного розвитку;

В) процес непрямої лінійний, з поверненням до пройдених етапів, їх вдосконалення.

Г) процесу розвитку індивіда під впливом зовнішніх соціальних факторів.

7. Яка із стадій психічного розвитку відсутня в періодизації Д.Б.Ельконіна?

А) раннє дитинство;

Б) латентна;

В) немовлята;

Г) дошкільне дитинство.

8. Хто був автором періодизації, психічного розвитку на основі дентичії

А) З. Фрейд;

Б) П. Блонський;

В) Аристотель;

Г) Ш. Блер.

Тема № 4. Чинники порушення розвитку дитини

(практичне заняття – 2 години)

Мета заняття: ознайомити студентів з основними чинниками порушення розвитку дитини.

План заняття:

1. Чинники порушеного розвитку: біологічні, психологічні, соціальні.

2. Сутність поняття сім'я, гармонійна та дисгармонійна сім'я. Функції сім'ї. Роль матері в становленні особистості дитини. Роль батька в формуванні особистості дитини. Стадії розвитку дитини та батьківські підтвердження. Стадії розвитку дитини та батьківські підтвердження.

3. Депривація як причина та наслідок порушення розвитку. Поняття про депривацію: визначення, типи, види, форми депривації, стадії та переживання.

Питання для поточного контролю та самоконтролю:

1. Психологічні чинники порушеного розвитку.
2. Біологічні чинники порушеного розвитку.
3. Соціальні чинники порушеного розвитку.
4. Основні стадії розвитку дитини.
5. Охарактеризуйте форми депривації, стадії та переживання.
6. Роль матері в становленні особистості дитини.

Практичні завдання:

1. Оберіть та проаналізуйте одну з запропонованих історій з книжки Каролін Ельячефф «Щоденник психоаналітика».

2. Визначте прояви порушення розвитку дитини, причини порушень, роль психоаналітика у супроводі дитини, роль батьків, сприятливі чинники розвитку дитини. Охарактеризуйте власні емоції та враження від цієї історії.

Теми доповідей і рефератів (презентацій):

1. Сутність порушення розвитку.
2. Дизонтогенез інтелектуального розвитку.
3. Психічний розвиток при сенсорних порушеннях.
4. Психічний розвиток при порушеннях мовлення та опорно- рухового апарату.
5. Особливості психофізичного розвитку при аутизмі.
6. Діагностика, корекція та розвиток дітей з особливостями психофізичного розвитку.

Завдання для тестового контролю:

1. Створити схему взаємозв'язку чинників порушення розвитку, обґрунтувати вашу думку, вказати використані джерела (ресурси).
2. Проаналізувати вплив сенсорної та психологічної депривації на розвиток дитини. Обґрунтувати вашу думку, вказати використані джерела (ресурси).
3. Здійснити порівняльний аналіз психічного розвитку при порушеннях мовлення та опорно-рухового апарату.
4. Оберіть по одній з форм проявів порушення мовлення та ДЦП. Заповнити порівняльну таблицю та вказати використані джерела (ресурси).

Тема № 5. Специфіка ігрової терапії

(практичне заняття – 2 години)

Мета заняття: ознайомити студентів з особливостями ігрової терапії

План заняття:

1. Визначення та особливості ігрової терапії
2. Основні напрями ігрової терапії
3. Функції ігрової терапії та ігротерапевта. Побудова ігрового заняття

Питання для поточного контролю та самоконтролю:

1. Розкрийте зміст поняття «ігротерапія».
2. Які існують загальні показники при проведенні ігротерапії?
3. Проаналізуйте основні вимоги до ігротерапевта.
4. Які існують напрямки проведення ігротерапії?
5. Проаналізуйте основні функції (завдання) ігротерапії.
6. Які основні вимоги щодо допроведення ігрового заняття?
7. Які типові моделі корегування проблем клієнтів можна виокремити?
8. Назвіть та проаналізуйте основні етапи та їх характеристику при корегуванні однієї (на Ваш вибір) проблеми клієнта.

Практичні завдання:

1. Представте у вигляді схеми особливості ігрової терапії.
2. Оформіть методичні рекомендації по виконанню роботи ігротерапевта.
3. Підберіть ігри-вправи для проведення ігрової терапії з різними категоріями дітей з проблемами розвитку.

Теми доповідей і рефератів (презентацій):

1. Охарактеризуйте особливості ігрової терапії як метода психологічної корекції?
2. Охарактеризуйте види і форми ігротерапії.
3. Які показання до проведення ігротерапії?
4. Охарактеризуйте методичні прийоми, які застосовують на різних етапах ігротерапії (за А.С. Співаковською).

Завдання для тестового контролю:

1. В чому виявляється двоплановість гри?
2. Яку корекційну спрямованість несе гра?
3. Яка роль відводиться психологу?
4. Що собою представляє дзеркало Геззела? Для чого використовується.

Тема № 6. Загальна характеристика ігротерапевтичного процесу
(практичне заняття – 2 години)

Мета заняття: розширити знання щодо особливостей ігротерапевтичного процесу.

План заняття:

1. Правила організації та структурування процесу ігротерапії. Терапевтичні обмеження в ігротерапії.
2. Техніки встановлення терапевтичних обмежень. Початок стосунків: встановлення контакту з дітьми.
3. Ситуації терапевтичної взаємодії. Завершення процесу ігротерапії.

Питання для поточного контролю та самоконтролю:

1. Правила організації процесу ігротерапії.
2. Структура процесу ігротерапії.
3. Техніки встановлення терапевтичних обмежень.
4. Терапевтичні обмеження в ігротерапії.
5. Налагодження контакту з дітьми.

6. Ситуації терапевтичної взаємодії.
7. Форма завершення процесу ігротерапії.
8. Стадії процесу ігротерапії.

Практичні завдання: Підготовка матеріалів з проблем ігротерапії за матеріалами публікації у сучасних психологічних часописах. Написання есе на тему «Мої дитячі ігри» або «Мої найулюбленіші іграшки». Проведення дослідження ігор сучасних дітей. Знайомство з доробками Г.Лендрета В.Екслейн, К.Мустакаса, В.Оклендер із рекомендованого списку літератури та підготовка короткого письмового відгуку на кожну з них

Теми доповідей і рефератів (презентацій):

1. Скласти словник термінів та понять за матеріалами курсу.
2. Обґрунтувати особливості використання ігротерапії у розв'язанні різних проблем дітей та сім'ї.
3. Охарактеризувати ознаки, за якими визначають можливість завершення процесу ігротерапії (проілюструвати приклади досліджень).
4. Розробити протокол ігротерапевтичного заняття для супервізії.

Завдання для тестового контролю:

1. Обґрунтуйте провідні психологічні механізми корекційного впливу гри.
2. Обґрунтуйте класифікацію напрямів і видів ігротерапії.
3. Дайте визначення ігрової терапії за Г. Лендретом.
4. Складіть порівняльну характеристику провідних напрямів ігротерапії.
9. Розкрийте теоретичні основи ігротерапії побудови стосунків.
5. Дайте характеристику інтегративного підходу в сучасній ігротерапії.
6. Вкажіть найважливіші завдання психотерапевтичного впливу за М. Ратером.
7. Розкрийте особливості ігротерапевтичного процесу.
8. Опишіть особливості початку стосунків в ігротерапії.

Тема № 7. Вимоги до облаштування ігрової кімнати
(практичне заняття – 2 години)

Мета заняття: ознайомити студентів з основними вимогами до облаштування ігрової кімнати.

План заняття:

1. Іграшки та матеріали, необхідні для ігротерапії. Підходи до класифікації іграшок і матеріалів.
2. Структуровані та неструктуровані матеріали та їх цільове призначення.
3. Перелік іграшок і матеріалів для ігротерапії, рекомендований Г.Лендретом

Питання для поточного контролю та самоконтролю:

1. Визначте вимоги до облаштування ігрової кімнати.
2. Обґрунтуйте різні підходи до класифікації іграшок і матеріалів у ігротерапії.

3. Обґрунтуйте вимоги до облаштування місця для проведення ігротерапії в домашніх умовах.

4. Іграшки для творчого самовираження і ослаблення емоцій.

5. Особливі зауваження при виборі іграшок.

6. Вимоги до особистості ігрового терапевта

7. Вимоги до професійної підготовки ігротерапевта

Практичні завдання: написати есе на тему «Моя найкраща іграшка»

Теми доповідей і рефератів (презентацій):

1. Види, форми та особливості ігротерапії у різних підходах.

2. Перелік іграшок і матеріалів для ігротерапії.

3. Підходи до класифікації іграшок і матеріалів.

4. Ігротерапія як засіб оздоровлення дітей

5. Способи реєстрації й оцінки арт-терапевтичної роботи: ведення поточної документації, правила зберігання зображальної продукції, методи оцінки ефективності арт-терапії.

Завдання для тестового контролю: Зробіть презентацію, як Ви облаштуєте ігрову кімнату для різної категорії дітей з проблемами розвитку.

Тема № 9. Концепції та форми арттерапевтичної роботи
(практичне заняття – 2 години)

Мета заняття: розширення знань у студентів про основні концепції та форми арттерапевтичної роботи

План заняття:

1. Психотерапевтичні концепції арт-терапії.

2. Арт-техніки в індивідуальній та груповій роботі. Індивідуальна форма арт-терапії: етапи роботи, особливості індивідуальної арт-терапії в роботі психолога. Групова форма арт-терапії: можливості групової арт-терапії в роботі психолога; структура групової арт-терапевтичної сесії; практичні вправи для роботи в парах. Відмінності групової арт-терапії від індивідуальної.

3. Структура групової арт-терапевтичної сесії. Варіанти практичних вправ для роботи в парах.

Питання для поточного контролю та самоконтролю:

1. Основні підходи в класифікації форм арт-терапії.

2. Особливості індивідуальної арт-терапії.

3. Особливості групової арт-терапії.

4. Основні форми групової арт-терапії: а) студійна відкрита група; б) аналітична закрита група; в) тематично орієнтована група.

Практичні завдання: 1. Написати есе за темою (орієнтовно 300 слів), при підготовці до написання есе необхідно використовувати наукову літературу, в якій представлені різні погляди на досліджувану проблему.

2. Створити зображення «Мандали». Матеріал: папір (Формат А3), акварель, гуаш, тощо. Обговорення зображень у колі. Перенесення власних переживань у вербальну форму.

3. Створення групової мандали.

4. Розкрити особливості психотерапевтичних факторів групової роботи. Підготувати до практичного заняття есе або презентацію.

5. Привести приклади зв'язку фактору художньої експресії з вираження почуттів, потреб та думок в арт-терапії.

6. Творити малюнки на «теми життя»: весілля, сім'я, народження, смерть, зустріч.

Теми доповідей і рефератів (презентацій):

1. Феномен групової арт-терапії.
2. Ранні аналоги, розвиток групової арт-терапії у другій половині XX ст.
3. Групова інтерактивна арттерапія.
4. Характеристика різних форм групової арт-терапії. Студійна відкрита група. Динамічна (аналітична) закрита група. Тематична група. Методологія групової арт-терапії. Психодинамічні моделі.

5. Різні підходи, теоретичні розробки в області групової арт-терапії. Питання організації групової арттерапії.

6. Психотерапевтичні фактори групової роботи. Фактор художньої експресії. Фактор внутрішньогрупових комунікативних процесів і відношень. Фактор інтерпретації і вербального зворотного зв'язку.

7. Робота з різними групами.
8. Переваги групової арт-терапії.
9. Переваги індивідуальної арт-терапії.
10. Методологія групової арт-терапії.
11. Психотерапевтичні фактори групової роботи.
12. Психотерапевтичні фактори інтерактивних груп.
13. Створення візуальних образів і техніка «вільних асоціацій».
14. Практичні вправи образотворчого характеру.
15. Ігрові аспекти образотворчої діяльності.
16. Груповий процес та індивідуальні особливості учасників

Завдання для тестового контролю: представити проект про різні форми арт-терапії при роботі з дітьми, підлітками і дорослими.

Тема № 9. Особливості піскової терапії

(практичне заняття – 2 години)

Мета заняття: ознайомити студентів з особливостями піскової терапії.

План заняття:

1. Концептуальні засади піскової терапії. Переваги піскової терапії. Обладнання для піскової терапії.

2. Процес піскової терапії: стадії піскової терапії. Особливості дитячої піскової терапії.

3. Схема аналізу піскових світів. Педагогічна пісочниця, розвивальні ігри з піском

Питання для поточного контролю та самоконтролю:

1. Яке обладнання повинно бути в кабінеті для занять з піскової терапії?
2. Яка роль психолога в пісочній терапії?
3. Дайте характеристику пісочній терапії як виду арт-терапії.
4. Наведіть приклади ігор пісочної терапії.
5. Що таке пісочне шоу?

Практичні завдання:

1. Зробіть порівняльний аналіз пісочних картин агресивної та тривожної дитини.
2. Проаналізуйте погляди Карла Юнга стосовно становлення пісочної терапії.

Теми доповідей і рефератів (презентацій):

1. Історія виникнення та розвитку пісочної терапії.
2. Аналітична пісочна терапія.
3. Пісочна терапія з дітьми.
4. Індивідуальна проєктивна психодіагностика, психотерапія та психокорекція у пісочниці.

Завдання для тестового контролю:

1. Ідея використання піску в грі з хворими і психічно неблагополучними дітьми вперше було реалізовано:
 - А) Меріон Чейз;
 - Б) Маргарет Ловенфельд;
 - В) Труді Шуп;
 - Г) Дорою Кальфф.
2. Юнганіанівську пісочницю в 1950-их роках почала розробляти:
 - А) Меріон Чейз;
 - Б) Маргарет Ловенфельд;
 - В) Труді Шуп;
 - Г) Дора Кальфф.
3. Дора Кальфф в основу свого підходу до піскової терапії поклала теорію:
 - А) З. Фрейда;
 - Б) А. Адлера;
 - В) К.Г. Юнга;
 - Г) Е. Берна.
4. Піскову терапію неможна застосовувати тоді, коли:
 - А) клієнт сильно опирається пісковій терапії;
 - Б) не хоче спілкуватися;
 - В) рівень довіри між психологом та клієнтом є недостатньо високим;
 - Г) клієнт є надмірно збудливим.
5. Об'єкт є тим, чим називає його клієнт визначається на наступному рівні аналізу пісочниці:
 - А) першому;
 - Б) другому;
 - В) третьому;
 - Г) четвертому.
6. Функціональне значення предмету визначається на наступному рівні аналізу пісочниці:
 - А) першому;
 - Б) другому;
 - В) третьому;
 - Г) четвертому.
7. Символічне значення об'єкту визначається на наступному рівні аналізу пісочниці:

- А) першому;
- Б) другому;
- В) третьому;
- Г) четвертому.

8. Ключовими характеристиками піскових картин є:

- А) енергоінформаційне поле та основна ідея;
- Б) сюжет (сюжети) та конфліктний зміст;
- В) внутрішній конфлікт та ядро картини;
- Г) ресурсний зміст та символічне поле.

9. Актуальні життєві цінності, потреби, «зона найближчого розвитку» автора відносяться до наступної ключової характеристики піскової картини:

- А) енергоінформаційне поле;
- Б) основна ідея;
- В) конфліктний зміст;
- Г) ресурсний зміст;
- Д) символічне поле.

10. Інформація про внутрішній світ клієнта, що зашифрована в образах та символах є наступною ключовою характеристикою піскової картини:

- А) енергоінформаційним полем;
- Б) основною ідеєю;
- В) конфліктним змістом;
- Г) ресурсним змістом;
- Д) символічним полем.

Тема № 10. Системний опис арттерапевтичного процесу (практичне заняття – 2 години)

Мета заняття: сформулювати у студентів вміння щодо організації та проведення арттерапевтичного процесу

План заняття:

1. Структурні та функціональні характеристики терапевтичних відносин.
2. Підготовчий етап арт-терапевтичного процесу: основні стадії та завдання. Етап формування системи психотерапевтичних відносин і початку творчої активності клієнта: основні завдання та функції.
3. Етап зміцнення й розвитку психотерапевтичних відносин: основні завдання та функції. Заклучний етап арт-терапії: основні завдання та функції.

Питання для поточного контролю та самоконтролю:

1. Етапи організації арт-терапевтичної сесії.
2. План арт-терапевтичного процесу.
3. Використання у консультуванні методів арт-терапії.
4. Визначення хибного запиту клієнта.
5. Діагностика актуального стану клієнта.
6. Особливості роботи з емоціями клієнта.
7. Критерії якісного завершення консультування.

Практичні завдання: підготувати арт-терапевтичну техніку для проведення в групі: письмовий опис (назва, мета, опис, техніка проведення), необхідні роздаткові матеріали.

Теми доповідей і рефератів (презентацій):

1. Місце і роль Арт-терапії серед напрямків що ґрунтуються на мистецтві.
2. Особливості психотерапевтичних відносин в арт-терапії.
3. Проблема інтерпретація художньої продукції в арт-терапії.
4. «Золоті правила» арт-терапевтичного обговорення художньої продукції.
5. Основні підходи в класифікації форм арт-терапії.
6. Сутність психоаналітичного підходу в арт-терапії.
7. Основні положення З.Фрейда про несвідоме. Мистецьке фантазування як прояв несвідомого.

8. Аналітична теорія К.Г.Юнга: основні положення про структуру психічного. Архетип і його види. Прояви архетипів у художній діяльності.

9. Психологічна сутність і функції символу в арт-терапевтичній діяльності.

10. Характеристика проєктивних технік.

11. Умови проведення і інтерпретація техніки «Моя сім'я».

Завдання для тестового контролю:

1. Арт терапевтичний процес та його системний опис.
2. Арт-методики в роботі з людьми похилого віку.
3. Арт-терапевтичний простір.
4. Арт-терапія в роботі з дітьми та підлітками.
5. Арт-терапія в роботі з цілями.
6. Арт-терапія у спеціалізованих навчальних закладах та лікувальних установах.

Тема № 11. Практичні аспекти використання арт-терапевтичних методик і технік

(практичне заняття – 2 години)

Мета заняття: ознайомити студентів з основними аспектами використання арт-терапевтичних методик і технік

План заняття:

1. Особливості використання ізотерапії в роботі психолога.
2. Теорія та практика казкотерапії.
3. Специфіка застосування музикотерапії.
4. Танцювально-рухова терапія (ТРТ) в роботі психолога.
5. Творчий потенціал арт-терапії.

Питання для поточного контролю та самоконтролю:

1. Яка відмінність казки авторської, літературної і художніх історій від казок «традиційних»?
2. Які основні етапи казкотерапії?
3. Які функції виконує казко терапія, ізотерапія та танцювально-рухова терапія в розвитку особистості?
4. Які можливості роботи з казками?
5. В чому суть вирішення казкових задач?
6. Дайте характеристику музичній терапії як виду арт-терапії.
7. Які психокорекційні механізми музикотерапії?
8. Які основні етапи танцювальної терапії
9. Розкрийте особливості застосування музичної терапії в індивідуальній та груповій роботі з клієнтами.
10. Розкрийте особливості застосування музичної терапії в роботі з дітьми.

Практичні завдання:

1. Представте схему психологічного аналізу казок.
2. Складіть власну терапевтичну казку.
3. Представте особливості архетипової діагностики в казкотерапії.
4. Порівняйте традиційні (народні) та авторські (художні) казки.
5. Розкрийте особливості застосування музичної терапії в індивідуальній та груповій роботі з клієнтами.
6. Розкрийте особливості застосування музичної терапії в роботі з дітьми

Теми доповідей і рефератів (презентацій):

1. Метафора та притча як основа створення казки.
2. Бібліотерапія у роботі психолога.
3. Психодіагностика в казкотерапії.
4. Казкотерапія в роботі з дітьми.
5. Танцювальна терапія як засіб корекції проблем в комунікації.
6. Музикотерапія в корекції емоційних розладів у дітей з проблемами розвитку.
7. Лялькотерапія (маріонетка) в роботі над образом «Я» дитини.
8. Проблема евтаназії: сучасний стан в різних країнах.

Завдання для тестового контролю:

1. Основні прийоми роботи з казкою:
 - А) аналіз;
 - Б) розповідання;
 - В) переписування;
 - Г) постановка казок з допомогою ляльок;
 - Д) складання казок.
2. Принципами психологічного аналізу казок є:
 - А) безумовного прийняття внутрішнього світу клієнта;
 - Б) бзоцінкового ставлення;
 - В) об'єктивності;
 - Г) результативності;
 - Д) активності.
3. Ключовими характеристиками казки є:
 - А) енегоінформаційне поле;
 - Б) основна тема;
 - В) сюжет;
 - Г) лінія головного героя;
 - Д) символічне поле.
4. Особлива енергія казки, яка залишає у слухача певні відчуття, почуття, думки і враження є:
 - А) енергоінформаційне поле;
 - Б) основна тема;
 - В) сюжет;
 - Г) лінія головного героя;
 - Д) символічне поле.
5. Ідея, що пронизує весь сюжет казки, відображаючи актуальні життєві цінності, потреби, найбільш значиме на даний момент є
 - А) енергоінформаційним полем;

- Б) основною темою;
- В) сюжетом;
- Г) лінією головного героя;
- Д) символічним полем.

6. Актуальне самовідчуття і прагнення автора:

- А) енергоінформаційне поле;
- Б) основна тема;
- В) сюжет;
- Г) лінія головного героя;
- Д) символічне поле.

7. При роботі з сюжетом казки звертається увага на наступні моменти:

- А) оригінальність сюжету;
- Б) поведінку героїв;
- В) жанрову форму;
- Г) послідовність казкових подій;
- Д) кінець казки.

8. Основна тема казки може бути представлена на рівнях:

- А) ціннісному та ментальному;
- Б) уявному та фантастичному;
- В) емоційному та вітальному;
- Г) реалістичному та подієвому.

9. Головний герой казки – це образ автора:

- А) реальний;
- Б) уявний;
- В) ідеальний;
- Г) фантастичний.

10. Американська музикотерапія має

- А) глибинну орієнтацію;
- Б) емпірико-клінічну орієнтацію;
- В) гештальт-орієнтований напрямок;
- Г) трансактну орієнтацію.

11. Ефективними є комбінації групової музикотерапії та:

- А) індивідуальні психотерапевтичні бесіди;
- Б) ізотерапія;
- В) казкотерапія;
- Г) маскотерапія;
- Д) глинотерапія.

12. Усвідомлення власного тіла, створення його позитивного образу, розвиток навичок спілкування, дослідження почуттів і набуття навичок групового досвіду є метою:

- А) музикотерапії;
- Б) піскової терапії;
- В) танцювальної терапії;
- Г) фототерапії.

13. Функціями танцювальної терапії є:

- А) психофізіологічна;
- Б) спілкування;

- В) внутрішньоособистісна;
- Г) соціально-психологічна;
- Д) соціокультурна.

14. Перехід танцю в терапевтичну модальність здійснено:

- А) Меріон Чейз;
- Б) Адріан Хіллом;
- В) Вільгельмом Райхом;
- Г) Труді Шуп.

Тема № 12. Особливості застосування ігрової терапії та арт-терапії в корекційній роботі з дітьми при порушеннях розвитку.

(практичне заняття – 2 години)

Мета заняття: сформувати уявлення про специфіку методу арт-терапії в психокорекційній роботі психолога з клієнтом / дитиною; ознайомити з можливостями методів арттерапії, з особливостями їх використання в навчанні та вихованні дітей і підлітків з особливими потребами.

План заняття:

1. Особливості ігрової діяльності дітей з особливостями психофізичного розвитку. Особистість фахівця в роботі з дітьми з особливостями психофізичного розвитку.
2. Специфіка організації індивідуальних та групових корекційних занять для дітей із затримкою психічного розвитку та розладами аутистичного спектра. Директивна та недирективна ігрова та арт-терапія в роботі з дітьми з порушеннями розвитку.
3. Психолого-педагогічний супровід батьків дітей з порушеннями психофізичного розвитку

Питання для поточного контролю та самоконтролю:

1. Потреби дитини з особливостями психофізичного розвитку.
2. Специфіка психолого-педагогічного супроводу ігрової діяльності дитини з особливостями психофізичного розвитку.
3. Специфіка психолого-педагогічного супроводу атр діяльності дитини з особливостями психофізичного розвитку.
4. Психотерапія та психокорекція в робті з дітьми які мають порушення розвитку.
5. Що характерно для арттерапії як метода психологічної корекції?
6. Які показання до проведення арттерапії?
7. Які особливості планування та розробки арттерапевтичних занять?
8. Від яких факторів залежить вибір арттерапевтичних методик в роботі з дітьми?
9. Які види арттерапії використовують в роботі з дітьми з порушеннями психофізичного розвитку.

Практичні завдання:

1. Розробіть психокорекційне заняття (сесію) для клієнта / дитини (учасників групи) з різними психологічними труднощами, використовуючи різні види методу арт-терапії.

2. Використовуючи отриманий досвід, запропонуйте свої питання для рефлексії до даного корекційного заняття (сесії) передбачуваним учасникам групи з різними труднощами (проблемами). Структура заняття. Основні процедури Етапи названі умовно, їх кількість може варіюватися в залежності від мети, теми, форми корекції, темпу роботи учасників.

А. Настрій («розігрів»).

Б. Актуалізація візуальних, аудіальних, кінестетичних відчуттів.

В. Індивідуальна образотворча робота (розробка теми).

Г. Етап вербалізації (активізація вербальної і невербальної комунікації).

Д. Колективна робота (театралізація, ритуальна драматизація).

Е. Заключний етап. Рефлексивний аналіз.

3. Дайте письмовий аналіз можливостей комплексного використання методів арттерапії в корекційній роботі з дітьми з особливими потребами (група дітей – за вибором).

4. Підготуйте і проведіть на вибір будь-яку з наведених вправ на візуалізацію.

Теми доповідей і рефератів (презентацій):

1. Назвіть основні етапи діагностико-корекційної роботи.

2. Що таке програма психологічної корекції і які блоки вона містить?

3. Розкажіть про принцип каузального підходу при корекційній роботі?

Завдання для тестового контролю:

1. Арт-терапія в роботі з агресією.

2. Арт-терапія в роботі з травмою.

3. Застосування арт-методів для корекції емоційних розладів.

4. Арт-терапія і здоров'я.

5. Арт-терапія в роботі з почуттям провини.

6. Арт-терапія в роботі з емоційним вигоранням.

7. Психологічні особливості участі батьків у процесі ігрової терапії.

8. Урахування вікових психологічних особливостей дітей та підлітків при застосуванні арттерапевтичних методів: переживання травматичного досвіду у символічній формі, гра як провідна діяльність, швидка втомлюваність та надмірна імпульсивність, низька концентрація уваги, недовіра до дорослих.

9. Використання арт-терапії для формування ідентичності підлітків. Психологічний практикум: вправа «Герб», Вправа «перевертень та ринг».

Рекомендована література:

Основна:

1. Ільченко І.С. Арт-терапія: навчальний посібник для студентів. / І.С.Ільченко. – Умань: Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2013. – 150 с.

2. Голінська Т. Арт-терапевтичні впливи на особистість дитини / Т. М. Голінська // Освіта та розвиток обдарованої особистості. – 2016. – № 6. – С. 16–19.

3. Литвиненко С.А. Основи ігрової терапії. _ Одеса: СВД Черкасов, 2007 – 180 с.

4. Нємцева С. Арт-терапія - розвага та розвиток / С. Нємцева // Практичний психолог: дитячий садок, школа. – 2018. – № 2. – С. 31–35.

5. Павелків Р. В., Цигипало О. П. Дитяча психологія. – К.: Академвидав, 2011. – 376с.

6. Терлецька Л. Психологія розвитку духовності засобами психокорекції малюнком / Лариса Терлецька – К.:Главник, 2008. – 144 с.

Додаткова:

1. Баташева Н. Особливості формування емоційної сфери соціально депривованих дошкільників із затримкою психічного розвитку / Н. Баташева // Особлива дитина: навчання і виховання. – № 4 (80). – К.: Вид-во «Педагогічна преса», 2016. – С.59-66.

2. Глоба О., Пригородова І. Особливості організації корекційної роботи в умовах дошкільного навчального закладу/О. Глоба, І. Пригородова // Особлива дитина: навчання і виховання. – № 3 (75). – К.: Вид-во «Педагогічна преса», 2015. – С. 65-72.

3. Рухливі ігри як засіб інтенсифікації розвитку просторового орієнтування старших дошкільників із порушеннями розумового розвитку / І. Бобренко // Особлива дитина: навчання і виховання. – № 3 (75). К.: Вид-во «Педагогічна преса», 2015. – С. 58-64.